

Leren contact maken met wanhoop en dood. Wat voegt het toe?

Martin Steendam
Klinisch psycholoog
P-opleider GGZ Friesland

Groningen, 21 maart 2011

Onderzoek: aanvraag bij ZON-MW

Drie deelonderzoeken

- Is gatekeeperstraining effectief?
- Leidt gatekeeperstraining tot daling suicidepogingen?
- Is gatekeeperstraining kosteneffectief?

Suicidepreventie, een keten

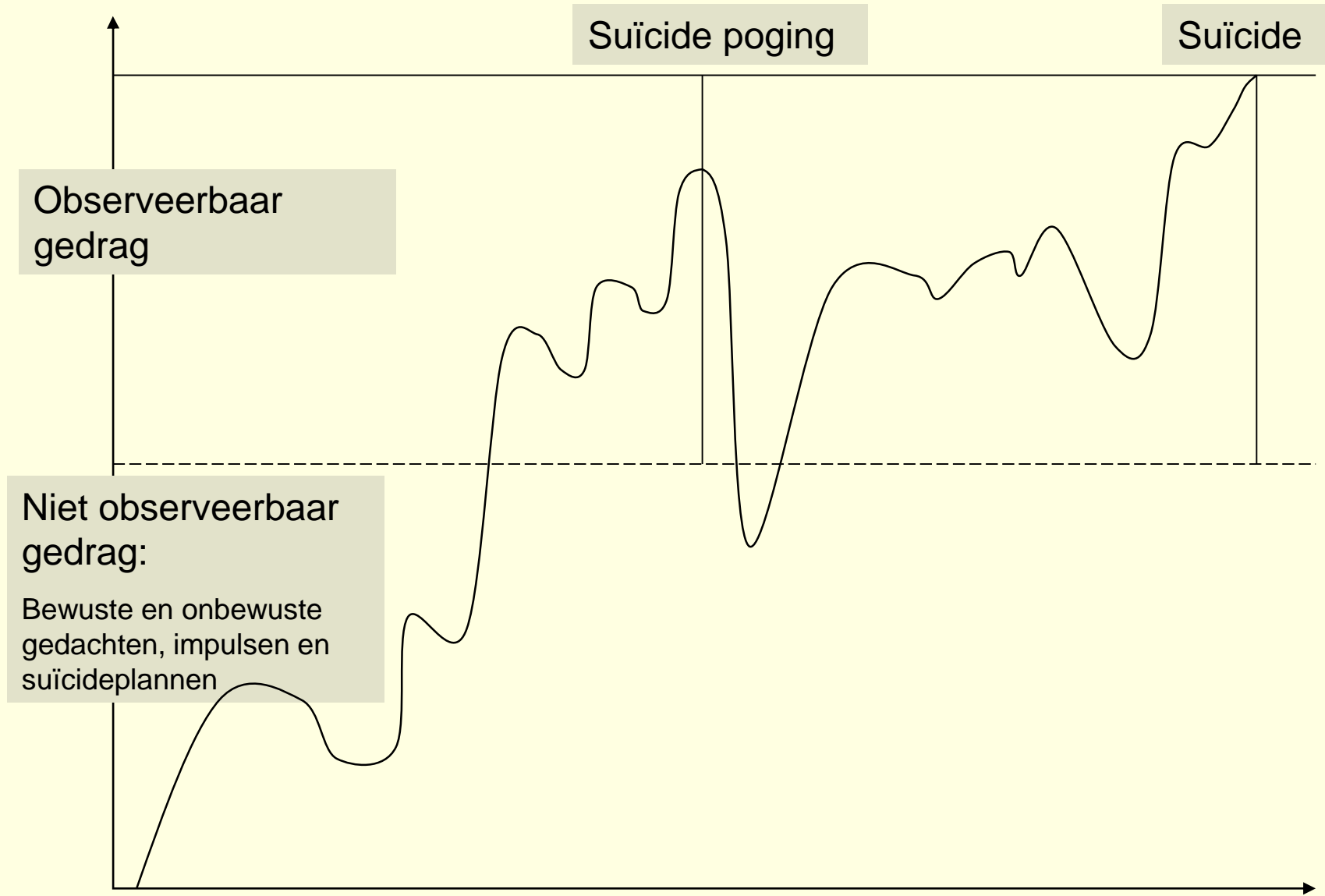
- Onderkennen, motiveren, verwijzen
 - Gate keepers naar huisarts
 - Verwijzen naar specialistische hulp
 - Huisarts naar GGZ
 - Behandelen van suïcidaliteit
 - GGZ naar huisarts
-
- Ketenzorgdocument, Trimbos-instituut 2010

Noodzaak van gate keepers

- 1.535 suïcides
- 94.000 suïcide pogingen
- 410.000 suïcidale gedachten

- Niet allemaal bekend bij GGZ

Suicide tendentie

Suicide poging

Suicide

Observeerbaar
gedrag

Niet observeerbaar
gedrag:
Bewuste en onbewuste
gedachten, impulsen en
suicideplannen

Bron: Hawton, 2001

Tijd

Gate keepers

- Wachten tot ze komen helpt onvoldoende
- Hulp van omgeving: gatekeepers
- (Vrijwel) iedereen kan gatekeeper worden
- Gewenste bereik van gatekeepers
 - contact met 410.000 suïcidale personen
- Wie kunnen gatekeeper zijn
 - Politie, brandweer
 - Ziekenverzorgenden, wijkverpleegkundigen
 - Schoolleerkrachten, leden ZAT-teams
 - Pastores, geestelijk raadslieden
 - Werkenden in de jeugdzorg, in de ouderenzorg
 - Vrijwilligers van telefonische hulpdiensten
 - Etc.
- Training kan helpen

Kenmerken van training

QPR – training

- Question
- Persuade
- Refer

Paul Quinnett, www.qprinstitute.com

- Het gaat om contact maken

Kerkhof & van Luijn 2010, MDR suïcidaal gedrag 2011

Onderzoek gatekeeper training

- Het eiland Gotland
- De militairen van Knox
- Twee duitse steden van Hegerl

Het eiland Gotland

- In Oostzee
- Ruim 50.000 inwoners
- 125 km bij 55 km, 3000 km²
- Training huisartsen in 1983 en 1984
- Gericht op diagnostiek en behandeling van depressie
- Significante afname van suïcide (mn onder vrouwen)
- Toename AD gebruik

Rutz ea, 2001

Militairen van Knox

- Cohort onderzoek
 - 1990 tot 1996
 - 1997 tot 2002
- Onderzoek bij 5.260.292 personeel Air Force
- Gelaagde interventie
 - Verminderen risicofactoren
 - Vergroten beschermende factoren
 - Etc
- 33% afname suicides

Knox ea, 2003, 2010

Twée duitse steden van Hegerl

- Nuremberg Alliance Against Depression (NAAD)
- European Alliance Against Depression (EAAD)
- Optimizing suicide prevention programs and their implementation in Europe (OSPI)

- Community intervention program
- **Nuremberg** (interventie, 480.000) vs **Würzburg** (controle, 270.000)
- Interventie met vier niveaus
 - Training huisartsen
 - Publiciteitscampagne
 - Community facilitators
 - Specifieke doelgroepen (risico, zelfhulpgroepen)
- 26,5 % daling vs 24,8 % stijging van TS, significant

■ Hegerl ea, 2006

Nederlands/Fries model

- Introductie en theorie mbt suïcidaal gedrag
- 3 trainingsronden in tweetallen
 - Basis
 - Contact maken met gevoel
 - Empatisch doorvragen
 - Contact maken met ander
 - Toeschouwers perspectief
- Verwijskaart bespreken

De Keijser & Steendam, 2010

Doorvraag-vragen

Doorvragen naar de aard van suïcide-ideatie

Met suïcidaal persoon in contact komen en vragen:

Hoe wanhopig voelt u zich nu?

Hoeveel haast heeft u met uw wens om suïcide te plegen?

Wat zou u nu bereiken om dit te doen?

Heeft u al plannen gemaakt? Hoe concreet?

Ernstmaat inschatten:

1. licht;
2. ambivalent;
3. ernstig(wanhopig/plan);
4. zeer ernstig (wanhopig/blikvernauwd)

Contact maken met wanhoop en dood

- Belemmeringen bij patiënt
 - Angst voor consequenties
 - Angst om grip kwijt te raken

- Belemmeringen bij hulpverlener
 - Angst om probleem groter te maken
 - Angst voor consequentie
 - Angst voor paternalisme en betutteling
 - Angst voor machteloosheid
 - Angst voor eigen dood en doodswensen

Steendam, 2010

Onderzoek: aanvraag bij ZON-MW

Drie deelvragen:

- Is een gatekeeperstraining effectief?
 - *Competentie (vragenlijsten en casesamples)*
 - *Verwijsgedrag*
- Leidt een gatekeeperstraining tot daling in het aantal suïcidepogingen?
 - *SEH-meldingen*
- Is een gatekeeperstraining kosteneffectief?
 - *Quality Adjusted Life Year (QALY)*

Kerkhof, Smit, Steendam ea, 2011

Dank voor uw
aandacht

Martin Steendam